

PhDr. Simona Binková, CSc.
Středisko ibero-amerických studií
FF UK

Posudek diplomové práce

Dana Václavková, *František Alexander Elstner a obraz Ameriky*, Středisko ibero-amerických studií FFUK, Praha 2007, 91 str.

Diplomantka si za téma své práce zvolila osobnost významného, ale dnes polozapomenutého československého cestovatele první poloviny 20. století Františka Alexandra Elstnera (1902-1974), který se svou první ženou Evou uskutečnil ve 30. letech řadu dálkových automobilových výprav po Evropě, Africe a Americe. Jejich společné cestovatelské úsilí kulminovalo v letech 1936 a 1938 výpravou po USA a Mexiku a Argentinou a Uruguayí. Po 2. sv. válce se Elstnerovi podařilo uskutečnit ještě cestu do rovníkové Afriky ke Guinejskému zálivu (1947) a v době komunistického režimu už jen cestu po Sovětském svazu (1959) a okolních spřátelených zemích. Z těchto cest vydal řadu cestopisných knih pro dospělé i dětské čtenáře. Vzhledem k autorově předválečné, převážně „prozápadni“ orientaci a k jeho aktivitám ve skautském hnutí mu byla veškerá další veřejná činnost, s výjimkou krátkého období z konce 60. let, znemožněna.

Všechny tyto okolnosti diplomantka zdařile shrnuje a komentuje v první části své práce (Život a cesty F. A. Elstnera, str. 9-36). Druhou kapitolu věnuje dvěma Elstnerovým cestám na americký kontinent (Elstnerovy cesty Latinskou Amerikou, str. 37-53), třetí pak srovnání okolností, organizace a literárního zachycení výsledků cest u Elstnera a dalších československých cestovatelů převážně první poloviny 20. století, Fr. Čecha-Vyšaty, dvojice Hanzelka-Zikmund a A. V. Forejta. Poslední, čtvrtá kapitola představuje výsledky rozhovorů s několika žijícími pamětníky F. A. Elstnera, které dokreslují jeho osobnost.

Za nejpřínosnější část práce považuji její první, tj. biografickou část, neboť Elstnerovu život, cestám a cestopisům bylo doposud věnováno velmi málo soustavnější pozornosti. Dosažitelné informace jsou buď příliš stručné, nebo zaměřené především na některé aspekty jeho aktivit, tj. motorismus a skautské hnutí. Václavkové se prací s těmito publikovanými informacemi, ale i s osobní korespondencí a dalšími materiály dochovanými v soukromém archivu rodinných příslušníků a ve veřejných fondech (Literární archiv PNP a Archiv NTM) podařilo shromáždit řadu relevantních údajů. Další pak získala studiem Elstnerových děl, nejen literárních, ale i určených pro rozhlas a televizi (v těchto případech však postrádám údaje o jejich uložení.

Z neznámých důvodů se také ročníková práce M. Prokeše objevuje v závěrečné bibliografii mezi

prameny místo v sekundární literatuře a vzhledem k tomu, že jde zřejmě o jedno z mála existujících shrnutí Elstnerových cestovatelských aktivit, očekávala bych zařazení jakéhokoliv hodnotícího komentáře do Úvodu). Celkově však tato pasáž představuje zdařilý, faktograficky bohatý a z hlediska užitých pramenů pestře koncipovaný nástin Elstnerových osudů a aktivit.

Očekávání naopak nenaplnila v plné míře část věnovaná Elstnerovým cestám po Americe. Přes deklarované téma práce je mu věnováno méně než 20 stran, tj. necelá čtvrtina textu. Omezuje se na stručnou prezentaci dobového kontextu v cílových zemích a na vylíčení trasy a hlavních peripetií cesty. Nevyužívá možností, jež skýtají zmínky o setkáních s krajany, usudými v zahraničí, k rozvinutí problematiky československé emigrace do Latinské Ameriky; podobně se nabízí možnost komentáře k hospodářským kontaktům ČSR a latinskoamerických zemí dobře zpracovaným historiky Novotným a Šoušou; jen stručně je posouzen Elstnerův literární styl a množství a kvalita sdělených informací, i když autorka částečně na tuto problematiku naráží v následujícím oddíle srovnávajícím Elstnera s jinými československými cestovateli. Hlavní pozornost věnuje vnějším shodám nebo odlišnostem (motorismus, finanční zajištění), explicitně však nebere v úvahu generační předěly (zatímco Elstner cestoval do Ameriky koncem 30. let, Čech-Vyšata byl o generaci starší, do Jižní Ameriky odešel o pětadvacet let dříve a během mnohaletých pobytů tam hledal i své existenční zajištění; Hanzelka a Zikmund byli naopak o generaci mladší a své cestovatelské aktivity zahajovali prakticky v době, kdy Elstner končil; A. V. Forejt, ač generačně nejbližší Elstnerovi, se na cesty vydává už krátce po 1. sv. válce a chronologicky tak navazoval spíše na Čecha-Vyšatu). Řazení v této části je tedy trochu libovolné, pokud nesledovalo jiný cíl. Řada informací týkajících se Elstnera se zbytečně opakuje. Paradoxně právě tato 2. a 3. část práce vykazují řadu míst, jež mohla být naplněna lépe.

Nápaditým oživením práce je pokus o setkání s Elstnerovými současníky, jejichž svědectvími diplomantka chtěla doplnit faktografii, případně si ověřit některé teze, pro něž neměla dostatečnou oporu v existujících pramenech a literatuře. Asi nejcennější jsou údaje získané od cestovatelova vnuka, kterých mohla s úspěchem využít nejen v této pasáži, ale i v celku své práce.

Kromě uvedených kladů a kritických poznámek k práci bych chtěla upozornit ještě na některé problematické, mnohdy jen „technické“ nebo dílčí momenty: v průběhu celé práce se zhruba v poměru 1:1 střídá podoba druhého Elstnerova křestního jména (Alexander x Alexandr); u dopisů chovaných v LA PNP není nikdy uvedeno místo a přesné datum sepsání; u nich důsledně uváděné č. příručky je zřejmě omyl (snad číslo přírůstkové?); maršál Badoglio x Bodoglio (str. 27); chybí zásadní část bibliogr. údaje v pozn. 92 (snad pokus o odkaz na Novotný-Šouša?);

rozpor v trase plavby do Jižní Ameriky (Montevideo nebo B. Aires? (str. 47, 31, 84), manželka Anna byla v pořadí druhá nebo třetí? (str. 20, 69).

Závěr: Práce jako celek splňuje podmínky stanovené pro práci diplomovou. Je bezpochyby přínosem pro elstnerovské bádání, především ve své části biografické. V části amerikanistické, která měla být hlavním předmětem studia, však zůstala řada potenciálních problémů prakticky nevyužita. S tímto ohledem navrhuji hodnocení práce známkou velmi dobře.

Silvka Binková

V Praze, 14.9.2007